

Махновець Ю. А.,

аспірант кафедри філософії і освіти дорослих ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, методист вищої категорії ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, e-mail: syrist@ukr.net

Україна, Київ

РЕЗУЛЬТАТИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У СИСТЕМІ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Розглянуто проблему професійного розвитку учителів початкової школи, розкрито сутність поняття «професійний розвиток учителів початкової школи у системі методичної роботи», узагальнено результати професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи, визначено основні положення та висновки за результатами дослідження.

***Ключові слова:** Нова українська школа, система методичної роботи, професійний розвиток, професійний розвиток учителів початкової школи у системі методичної роботи, результати професійного розвитку учителів початкової школи.*

Постановка проблеми. Суттєві зміни, які відбуваються в освіті, пов'язані з Концепцією «Нова українська школа» і зумовлюють оновлення та формування професійних компетентностей учителів початкової школи. Сучасна школа потребує учителя, який володіє методиками компетентнісного навчання і новими освітніми технологіями, вмотивованого, гнучкого, готового до оновлення знань та здійснення постійного професійного розвитку. У цьому контексті актуальності набуває проблема професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти.

Проблема професійного розвитку педагогів знаходить різноаспектне висвітлення у працях таких науковців як Н. Авшенюк, Я. Бельмаз, Н. Бідюк, Т. Десятов, Г. Дмитренко, О. Дубасенюк, Г. Єльнікова, І. Зязюн, Н. Клокар, В. Кремень, В. Маслов, Н. Ничкало, В. Олійник, Л. Пуховська, О. Савченко,

О. Садовець, В. Сидоренко, М. Скрипник, Т. Сорочан, Л. Хоружа, та інші. Зарубіжний досвід професійного розвитку педагога вивчали Н. Бідюк, Н. Муқан, Л. Пуховська, нові технології професійного розвитку педагогів (Н. Гавриш, В. Кремень, О. Пометун, С. Сисоєва, М. Скрипник, С. Харченко), професійний розвиток учителів Нової української школи (Н. Бібік, М. Ілляхова, Л. Панченко, О. Савченко, Т. Сорочан, Н. Софій, В. Сидоренко, А. Черній та ін.).

Історичні аспекти методичної роботи досліджували (Ю. Бабанський, М. Виговський, М. Дарманський, І. Жерносек, Є. Голант, П. Лебедева, К. Ушинський); методична робота в системі післядипломної педагогічної освіти та курсів підвищення кваліфікації (Ю. Бабанський, Н. Клокар, В. Кремень, Н. Любченко, Л. Ніколенко, В. Олійник, В. Павленко, Н. Протасова, В. Сидоренко, М. Скрипник, Т. Сорочан та інші); традиційних і нетрадиційних форм організації методичної роботи в закладі загальної середньої освіти (З. Онишків, В. Павлютенков, Л. Сушенцева); дослідження організації методичної роботи з учителями початкової школи (Н. Бібік, М. Вашуленко, Н. Матвєєва, О. Савченко, Л. Хоружа та інші).

Як бачимо, науковці активно здійснювали пошук шляхів вдосконалення професійного розвитку педагогічних працівників. Проте питання професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи Нової української школи залишаються актуальними.

Мета статті: аналіз результатів дослідження професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Процес реформування освіти в Україні передбачає застосування нових стратегій, форм, методів та організаційних засад методичної роботи з учителями початкової школи як важливого чинника реалізації Концепції «Нова українська школа». У сучасній системі роботи закладів загальної середньої освіти методична робота учителів початкової школи спрямована на професійний розвиток

кожного педагога, формування нових професійних навичок, реалізація творчого, інноваційного потенціалу, розвиток ключових компетентностей, що є актуальним в умовах реформування загальної середньої освіти. Ці факти переконують у необхідності більш глибокого дослідження нового розуміння системи методичної роботи з учителями Нової української школи.

Зазначимо, що у Законі України «Про освіту» професійний розвиток педагогічних працівників передбачає постійну самоосвіту, участь у програмах підвищення кваліфікації та будь-які інші види і форми професійного зростання [1, с. 60].

У Концепції «Нова українська школа» закладено принципово новий підхід до професійного розвитку учителів початкової школи, пов'язаний зі зміною професійних функцій учителя, актуалізацію його ролі коуча, фасилітатора, тьютора, генератора нових ідей, модератора в індивідуальній освітній траєкторії учня, організатора дитиноцентрованого процесу та навчається неперервно впродовж життя [2].

В. Сидоренко наголошує, що у системі Нової української школи професійний розвиток педагога передбачає його саморозвиток і самореалізацію впродовж усього життя як актуальних соціально-культурних пріоритетів та смислів [4, с. 1].

А. Черній досліджуючи проблему професійного розвитку педагога на шляху до Нової української школи, дійшла висновку, що професійний розвиток учителів із позицій сьогодення розглядається як безперервний процес, який має здійснюватися на основі відомих, модифікованих чи новостворених, розроблених форм і способів організації підвищення кваліфікації [7, с. 42].

Т. Сорочан, обстоює думку, що методична робота в сучасному її розумінні є цілісною педагогічною системою, яка розвивається сама й забезпечує професійний розвиток педагогів Нової української школи, здійснює супровід освітніх практик, закладів, інновацій і сприяє тим самим розвитку освіти в цілому[6, с. 10].

Отже, професійний розвиток учителів початкової школи у системі методичної роботи ми розуміємо як складний цілеспрямований поетапний процес розвитку психолого-педагогічних, предметних та методичних компетентностей шляхом накопичення професійного досвіду, усвідомленні нових цінностей та вдосконаленні власних педагогічних навичок у процесі професійної діяльності.

З метою вивчення стану професійного розвитку вчителів початкової школи у системі методичної роботи у 2016 році за запропонованою анкетною було проведено дослідження у різних регіонах України та охоплено близько 200 учителів початкової школи. У ході дослідження вивчалися загальні дані, особливості професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи та потреби учителів початкової школи щодо їх професійного розвитку.

На запитання: «Які особливості сучасної системи методичної роботи Ви оцінюєте як позитивні? (оберіть до 5 можливих варіантів відповіді)» 11,7% опитаних обрали «індивідуальний підхід до вчителя»; 16% – «можливість опанувати інновації»; 22,1% – «спілкування з колегами»; 28,6% – «можливість обміну досвідом»; 12% – «можливість показати власні здобутки»; 26,7% – «можливість професійного розвитку»; 19% – «можливість дізнатися про новинки преси та педагогічної літератури»; 17% – «можливість дізнатися думку адміністрації про власну роботу»; 14% – «можливість висловити власну думку щодо проблем школи»; 2% – «інше – можливість досвіду зарубіжних інновацій».

Отримані результати наводять на думку про те, що вчителі початкової школи вбачають позитивні особливості сучасної системи методичної роботи

в обміні досвідом, проте потребують можливості досвіду зарубіжних інновацій, що свідчить про потребу в професійному розвитку.

На запитання: «Що б Ви хотіли змінити у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти?» 3,5% – нічого не хочуть змінювати; дати більше свободи – 22,1%; менше контролю, більше допомоги й довіри вчителю – 42,2%; все влаштовує – 1,5%; утрималися від відповіді – 5,5%; форми методичної роботи – 61,3%; більше майстер-класів від досвідчених колег з інших шкіл, де є інклюзивні класи – 1%; індивідуальний підхід до вчителя – 2,5%.

Як бачимо, більшість опитаних потребують залучення до різних форм методичної роботи та водночас свідчить про бажання вчителів працювати із сучасними формами методичної роботи.

На запитання: «Яким організаційним формам методичної роботи Ви надаєте перевагу? (оберіть до 5 можливих варіантів відповіді)» 65,3% респондентів зазначили – «методичні об'єднання»; 63,3% – «заходи, які проводять районні (міські) методичні кабінети»; 74,3% – «самоосвіта»; 78,8% – «матеріали для вчителів, які розміщені в мережі Інтернет»; 59,7% – «заходи, які проводять в системі неформальної освіти для педагогів»; 44,7% – «індивідуальні методичні консультації»; 4,5% – «інше: онлайн-курси, вебінари».

Результати опитування респондентів з даного питання свідчать про те, що вчителі початкової школи зорієнтовані на більш традиційних формах роботи та дає нам підстави стверджувати, що існує потреба в інноваційному спрямуванні організаційних форм методичної роботи.

На запитання: «Які найважливіші результати методичної роботи у Вашому закладі? (оберіть до 5 можливих варіантів відповіді)» 28,6% обрали «розвинені компетентності»; 49,2% – «опанування нових методик»; 27,1% – «готовність до роботи в Новій українській школі»; 34,6% – «готовність до роботи з батьками»; 35,6% – «підвищення якості освітнього процесу»; 26,7%

– «успішна самореалізація»; 42,2% – «уміння вчитися впродовж життя».

Аналіз очікувань дає можливість констатувати той факт, що учителі прагнуть опанувати нові методики, що одночасно свідчить і про вміння вчитись впродовж життя.

На запитання: «Які теми Ви вважаєте актуальними у системі методичної роботи? (оберіть до 5 можливих варіантів відповіді)» 36,6% обрали тему «Інтегрований підхід в освітньому процесі – основа реалізації ключових компетентностей у Новій українській школі»; 35,1% – «Розвиток мотивації професійної діяльності педагогічних працівників у системі методичної роботи»; 61,8% – «Сучасні технології професійного розвитку педагогічних працівників»; 31,1% – «Основи практичної роботи учителя початкової школи у віртуальному середовищі»; 27,1% – «Організація освітнього середовища в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа»»; 27,6% – «Психологічна готовність вчителя до роботи з учнями в умовах Нової української школи»; 20,1% – «Зарубіжний досвід інновацій з використанням ІКТ в початковій школі»; 9,5% – «Виховання особистості громадянина-патріота в Новій українській школі»; 23,1% – «Педагогіка партнерства: сутність, основні ідеї і принципи».

Як бачимо, більшість респондентів актуальною темою у системі методичної роботи вважають – «Сучасні технології професійного розвитку педагогічних працівників» (61,8%), що свідчить про готовність вчителів початкової школи до опанування нових технологій професійного розвитку.

Наприкінці 2018 року було проведено повторне дослідження за цією ж анкетною на базі Жуківцівської ЗОШ I-II ступенів Обухівської районної ради Київської області, Української спеціалізованої ЗОШ I-III ступенів №2 з поглибленим вивченням окремих предметів Обухівської районної ради Київської області, школи I-III ступенів №300 Деснянського району м. Києва, Бучанського НВК «СЗОШ I-III ЗОШ I-III ступенів» №4 м. Буча, Опорного навчального закладу «Квітнева ЗОШ I-III ступенів» Житомирської області,

Відділу освіти, охорони здоров'я, культури, молоді і спорту Попільнянської райдержадміністрації Житомирської області, Відділу освіти Попільнянської селищної ради (Попільнянської ОТГ) Житомирської області, Відділу освіти Обухівської райдержадміністрації Київської області у якому взяли участь також майже 200 учителів початкової школи за віком: 18-35р. – 61 чол., 36-46 р. – 58 чол., 46-65 р. – 80чол.; стажем: 1-15 р. – 71 чол., 16-35 р. – 101 чол., 36-50 р. – 27 чол. та кваліфікаційною категорією: спеціалісти – 70 чол., з вищою категорією – 72 чол., I групи – 38 чол., II групи – 14 чол., вчителі-методисти – 5 чол.

На запитання: «Які особливості сучасної системи методичної роботи Ви оцінюєте як позитивні? (оберіть до 5 можливих варіантів відповіді)» 24,1% опитаних обрали «індивідуальний підхід до вчителя»; 56,2% – «можливість опанувати інновації»; 44,2% – «спілкування з колегами»; 62,8% – «можливість обміну досвідом»; 21,1% – «можливість показати власні здобутки»; 65,8% – «можливість професійного розвитку»; 30,6% – «можливість дізнатися про новинки преси та педагогічної літератури»; 38,1% – «можливість дізнатися думку адміністрації про власну роботу»; 49,2% – «можливість висловити власну думку щодо проблем школи»; 2,5% – «інше – можливість досвіду зарубіжних інновацій».

На запитання: «Що б Ви хотіли змінити у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти?» 6% – нічого не хочуть змінювати; дати більше свободи – 34,6%; менше контролю, більше допомоги й довіри вчителю – 46,2%; все влаштовує – 3,5%; утрималися від відповіді – 8%; форми методичної роботи – 68,8%; більше майстер-класів від досвідчених колег з інших шкіл, де є інклюзивні класи – 2,5%; індивідуальний підхід до вчителя – 7,5%.

На запитання: «Яким організаційним формам методичної роботи Ви надаєте перевагу? (оберіть до 5 можливих варіантів відповіді)» 70,3% респондентів зазначили – «методичні об'єднання»; 67,3% – «заходи, які

проводять районні (міські) методичні кабінети»; 75,8% – «самоосвіта»; 82,4% – «матеріали для вчителів, які розміщені в мережі Інтернет»; 64,8% – «заходи, які проводять в системі неформальної освіти для педагогів»; 49,7% – «індивідуальні методичні консультації»; 5% – «інше: онлайн-курси, вебінари».

На запитання: «Які найважливіші результати методичної роботи у Вашому закладі? (оберіть до 5 можливих варіантів відповіді)» 57,7% обрали «розвинені компетентності»; 70,8% – «опанування нових методик»; 67,3% – «готовність до роботи в Новій українській школі»; 45,7% – «готовність до роботи з батьками»; 51,7% – «підвищення якості освітнього процесу»; 44,7% – «успішна самореалізація»; 64,3% – «уміння вчитися впродовж життя».

На запитання: «Які теми Ви вважаєте актуальними у системі методичної роботи? (оберіть до 5 можливих варіантів відповіді)» 66,3% обрали тему «Інтегрований підхід в освітньому процесі – основа реалізації ключових компетентностей у Новій українській школі»; 45,2% – «Розвиток мотивації професійної діяльності педагогічних працівників у системі методичної роботи»; 78,3% – «Сучасні технології професійного розвитку педагогічних працівників»; 44,2% – «Основи практичної роботи учителя початкової школи у віртуальному середовищі»; 56,2% – «Організація освітнього середовища в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа»»; 47,2% – «Психологічна готовність вчителя до роботи з учнями в умовах Нової української школи»; 29,6% – «Зарубіжний досвід інновацій з використанням ІКТ в початковій школі»; 34,1% – «Виховання особистості громадянина-патріота в Новій українській школі»; 51,7% – «Педагогіка партнерства: сутність, основні ідеї і принципи».

Як бачимо, за результатами повторного анкетування, система методичної роботи оновилася за рахунок Концепції «Нова українська школа», що зумовлює до пошуків принципово нових напрямів роботи у системі методичної роботи. Нова українська школа дала нам поштовх до

переосмислення, розуміння того, що професійний розвиток учителів початкової школи потребує модернізації у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти, більш високого рівня професійного розвитку, що передбачається Концепцією «Нова українська школа».

Отже, з урахуванням вищевикладених думок учених, в результаті обробки емпіричних даних, та в ході бесіди з респондентами ми дійшли висновку, що, система методичної роботи потребує змін, а саме: системності у проведенні методичної роботи з учителями початкової школи; системного вивчення індивідуальних потреб учителів, надання методичної допомоги у створенні та реалізації сучасних програм і методичних проєктів; створення умов для якісної цифровізації системи методичної роботи; свободу для творчості, яка дасть змогу створити учителям початкової школи свої інноваційні бази авторських програм, методик, технологій, презентацій результатів дослідження для впровадження в досвід роботи інших учителів в інтернет-ресурсах; здійснення індивідуального консультування вчителів щодо використання педагогічних інновацій, поповнення свого арсеналу інноваційними формами та методами освітнього процесу; постійна інтерактивна професійна взаємодія учителів початкової школи; новий підхід до соціальної ролі учителя, який взаємодіє з батьками; розроблення нових методичних рекомендацій щодо психологічної готовності учителів до роботи з батьками на основі педагогіки партнерства, технології професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти та раціональні затрати часу на методичну роботу.

Висновки. У ході вивчення досліджуваної проблеми було виявлено, що вчені мають різні бачення й підходи до визначення професійного розвитку вчителів Нової української школи, проте ці трактування взаємодоповнюють одне одного та стають системоутворюючими елементами професійного розвитку учителів початкової школи в нових умовах. Таким чином, здійснене дослідження засвідчує актуальність та практичну значущість проблеми професійного розвитку учителів початкової школи у

системі методичної роботи. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми. Важливим залишається визначення критеріїв та показників рівня професійного розвитку учителів початкової школи у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти.

Література

1. Закон «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kodeksy.com.ua/pro_osvitu/download.htm. Дата звернення: 26.01.2019. – Назва з екрана.
2. Концепція Нової української школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>. Дата звернення: 20.01.2019. – Назва з екрана.
3. Сидоренко В. В. Нова українська школа: концептуальні орієнтири / матеріали методологічного семінару з онлайн-трансляцією «Освітньо-філософські засади Нової української школи», 18 жовтня 2017 року, м. Київ, Україна. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/708457/> Дата звернення: 20.01.2019. – Назва з екрана.
4. Сидоренко В. В. Концептуальні засади Нової української школи: ключові компетентності, ціннісні орієнтири, освітні результати / Вікторія Сидоренко // Методист. 2018. №5 (77). С. 4–21.
5. Сорочан Т. М. Концепція науково-методичної роботи в добу освітніх змін: традиції, інновації, перспективи розвитку. Методист. 2018. № 2 (14). С. 7–12.
6. Сорочан Т. М. Методична робота: підготовка вчителів до реалізації концепції «Нова українська школа». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/710731/1/Сорочан_МЕТОДИСТ_05.pdf. Дата звернення: 20.01.2019. – Назва з екрана.
7. Черній А. Л. Професійний розвиток педагога: досвід, співпраця, пріоритети на шляху до Нової української школи / А. Л. Черній // Післядипломна освіта в Україні. 2018. № 2. С. 40–43 [Електронний

ресурс]. –

Режим доступу: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/pislya_dyplom_osvina/2_2018/%D0%9F%D0%9E__2_2018_%D0%A7%D0%95%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%99.pdf. – Дата звернення:

29.01.2019. – Назва з екрана.

References

1. Zakon «Pro osvitu» [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://kodeksy.com.ua/pro_osvitu/download.htm. Data zvernennia: 26.01.2019. – Nazva z ekrana.
2. Kontsepsiia Novoi ukrains'koi shkoly [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>. Data zvernennia: 20.01.2019. – Nazva z ekrana.
3. Sydorenko V. V. Nova ukrains'ka shkola: kontseptual'ni oriientyry / materialy metodolohichnoho seminaru z onlajn-transliatsiieiu «Osvitn'o-filosofs'ki zasady Novoi ukrains'koi shkoly», 18 zhovtnia 2017 roku, m. Kyiv, Ukraina. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://lib.iitta.gov.ua/708457/> Data zvernennia: 20.01.2019. – Nazva z ekrana.
4. Sydorenko V. V. Kontseptual'ni zasady Novoi ukrains'koi shkoly: kliuchovi kompetentnosti, tsinnisni oriientyry, osvitni rezul'taty / Viktoriia Sydorenko // Metodyst. 2018. №5 (77). S. 4–21.
5. Sorochan T. M. Kontsepsiia naukovo-metodychnoi roboty v dobu osvitnikh zmin: tradytsii, innovatsii, perspektyvy rozvytku. Metodyst. 2018. № 2 (14). S. 7–12.
6. Sorochan T. M. Metodychna robota: pidhotovka vchyteliv do realizatsii kontsepsii «Nova ukrains'ka shkola». [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://lib.iitta.gov.ua/710731/1/Sorochan_METODYST_05.pdf. Data zvernennia: 20.01.2019. – Nazva z ekrana.
7. Chernij A. L. Profesijnyj rozvytok pedahoha: dosvid, spivpratsia, priorytety na shliakhu do Novoi ukrains'koi shkoly / A. L. Chernij // Pisliadyplomna osvita v Ukraini. 2018. № 2. S. 40–43 [Elektronnyj resurs]. Rezhym dostupu: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/pislya_dyplom_osvina/2_2018/%D0%9F%D0%9E__2_2018_%D0%A7%D0%95%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%99.pdf. – Data zvernennia: 29.01.2019. – Nazva z ekrana.

Makhnovets Y. A.,

Post graduate student (PhD Program), University of Educational Management ,
National Academy of Sciences of Ukraine, methodologist of the higher category of
the University of Educational Management, National Academy of Educational
Sciences of Ukraine, e-mail: syrist@ukr.net

Ukraine, Kyiv

**RESULTS OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF PRIMARY
SCHOOL TEACHERS IN THE SYSTEM OF METHODOLOGICAL
WORK OF GENERAL SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS**

The problem of professional development of primary school teachers is considered, the essence of the concept "professional development of primary school teachers in the system of methodical work" is described, the results of professional development of primary school teachers in the system of methodical work are generalized, the main provisions and conclusions on the results of the research are determined.

Keywords: *New Ukrainian school, system of methodical work, professional development, professional development of primary school teachers in the system of methodological work, results of professional development of elementary school teachers.*